

Tko je hrvatska elita?

Maljković, Matea

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:297702>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Matea Maljković

Tko je hrvatska elita?

ZAVRŠNI RAD

Mentor

izv. prof. dr. sc. Dario Čepo

Zagreb, 2023. godina

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. TEORIJA ELITA.....	2
2.1. ELITA I MOĆ.....	3
2.2. PERCEPCIJA MLADIH O ELITI.....	3
2.3. ELITA I TEORIJE ZAVJERE.....	5
2.4. TEORIJA ELITA U HRVATSKOJ.....	5
3. ISTRAŽIVANJE PERCEPCIJE MLADIH O ELITI U HRVATSKOJ.....	7
3.1. PROBLEM I HIPOTEZA.....	7
3.2. METODA PRIKUPLJANJA I ANALIZE PODATAKA..	8
3.2.1 SUDIONICI.....	8
3.2.2 MJERNI INSTRUMENT.....	9
3.2.3 POSTUPAK ISTRAŽIVANJA.....	11
4. ANALIZA REZULTATA.....	11
5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....	16
6. POVEZANOST TEORIJE ELITIZMA I SOCIJALNOG RADA.....	18
7. ZAKLJUČAK.....	20
8. POPIS LITERATURE.....	22

Tko je hrvatska elita?

Sažetak:

Cilj ovog rada je odrediti percepciju mladih o eliti u Hrvatskoj. Elitu kao kompleksan pojam nije lako definirati te njezin izgled i uloga uvelike ovise o ustrojstvu države u čijem kontekstu se proučava. Dosadašnja istraživanja impliciraju kako mladi nisu zainteresirani za političke vrijednosti društva te kako ih društvo generalno isključuje iz proces donošenja odluka. Mnoga istraživanja su pokazala kako je elita povezana s teorijama zavjere te se postavlja pitanje o njihovom utjecaju na percepciju mladih o eliti. Iz navedene teorije postavljene su četiri hipoteze koje su provjeravane putem rezultata dobivenih intervjuom. Intervjuirano je 12 osoba od 19 do 30 godina koji su redoviti studenti u Zagrebu i Osijeku. Rezultati istraživanja pokazuju da većina mladih ima poteškoća u definiranju elite no prepoznaju je kroz konkretne primjere. Također, zaključuje se kako mladi vide poveznicu između teorija zavjere i elite te generalno imaju negativnu ili neutralnu percepciju elite. Na kraju rada analizira se povezanost ove teme u kontekstu socijalnog rada.

Ključne riječi: elita, mladi, teorije zavjere, socijalni rad

Who is the Croatian elite?

Abstract:

The aim of this paper is to determine the perception of youth about the elite in Croatia. The elite, as a complex term, is not easy to define and its appearance and role largely depends on the structure of the state in the context of which it is studied. Previous research implies that youth is not interested in the political values of society and that society generally excludes them from the decision-making process. Many studies have shown that the elite is connected with conspiracy theories and the question arises about their influence on the youth's perception of the elite. Based on the mentioned theory, four hypotheses were set and verified through the results obtained from the interviews. I interviewed 12 people, between 19 and 30 years, who are students in Zagreb and Osijek. The research results show that the majority of young people have difficulties in defining the elite, but they recognize it through examples. Also, it is concluded that young people see a link between conspiracy theories and the elite and generally have a negative or neutral perception of the elite. At the end of

the paper, the importance of this topic in the context of social work is analyzed.

Key words: the elite, youth, conspiracy theory, social work

Izjava o izvornosti

Ja, Matea Maljković, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Matea Maljković

Datum: 21.09.2023.

1. UVOD

Teorija elitizma predstavlja važan sociološki pristup proučavanju društva i politike. Temelji se na pretpostavci da društvo funkcionira putem dominacije elitne grupe koja posjeduje posebnu moć i privilegije. To nigdje nije vidljivije nego u državama koje su nastale u procesu raspada postojećih federacija, rata za nezavisnost i cjelokupne promjene, ekonomskog, političkog i društvenog uređenja – dakle u državama poput Hrvatske, u kojoj su upravo elite (stare i nove) predvodile i upravljale svim tim procesima.

Hrvatska, kao mlada i tranzicijska država, prolazila je kroz brojne izazove u svom političkom, ekonomskom i društvenom razvoju. Stoga je proučavanje teorije elitizma u Hrvatskoj iznimno važno kako bismo bolje razumjeli društvene dinamike i političku moć unutar hrvatskog društva. S druge strane, mladi, kao izvor buduće ekonomske moći i napretka, zauzimaju glavnu ulogu u oblikovanju i (p)održavanju buduće elite. Shodno tome ključno je pitanje koliko mladi uopće znaju o eliti? Znaju li tko je elita u Hrvatskoj i što ona radi kako bi zadržala taj položaj? Jesu li svjesni njezinog utjecaja na društvo ili smatraju da je dominacija elita u Hrvatskoj tek puka teorija zavjere?

Cilj ovog završnog rada je upotrijebiti saznanja teorije elitizma i primijeniti ih u kontekstu Hrvatske, istražujući različite aspekte prisutnosti i utjecaja elita u političkom sustavu, gospodarstvu i društvu općenito. Proučavanje ovog fenomena pomoći će odrediti tko je elita hrvatskog društva te usporediti teorijska saznanja s percepcijom mladih. Konačno ovaj rad odgovorit će na pitanje koliko mladi, kao budući glavni akteri u društvu, poznaju hrvatsku elitu.

U nastavku rada će se definirati osnovni pojmovi teorije elitizma i objasniti njihova primjena na hrvatski kontekst te analizirati dosadašnje znanje o percepciji mladih o vladajućoj eliti. Istaknut će se ciljevi istraživanja i metodologija koja će biti korištena za analizu relevantnih podataka dobivenih kroz intervjue s mladima. Povučić će se paralela između navedenog pitanja i socijalnog rada kao jedne od važnijih struka u radu s mladima i edukacije cijelog društva kao i stvaratelja društvene politike.

Krajnji cilj ovog rada je potaknuti daljnje rasprave i istraživanja o ulozi elita u oblikovanju hrvatskog društva i potaknuti traženje rješenja za izazove s kojima se suočavaju kroz osnaživanje položaja mladih i njihovu aktivaciju povodom važnih društvenih pitanja kao važnih aktera u budućnosti Hrvatske, ali i bilo koje druge države.

2. TEORIJA ELITA

Pojam elita povijesno se razvija u Francuskoj u 17. stoljeću. Korijen riječi potiče od francuske riječi *elire* što znači odabrani (Gvozdanović, 2010). Riječ je o francuskoj buržoaziji, kao srednjoj klasi između plemstva i seljaka, koja se pokušala odvojiti stekavši bogatstvo, samostalnost i ugled (trgovci, pravnici, liječnici). Pripadnici buržoazije željeli su ostvariti individualni uspjeh, usprkos obiteljskom porijeklu, te ga iskoristiti kao sredstvo zauzimanja vodećih položaja u društvu (buržoazija, 2023). Na taj način prijetili su položaju tadašnje vodeće skupine.

Daljnji razvoj i tumačenje pojma elita proizlazi od pretpostavke kako masama ljudi koje obitavaju na urbanim područjima treba vladati superiorna manjina (Gvozdanović, 2010). Suvremena tumačenja proizlaze iz funkcionalističke perspektive koja smatra kako ne postoji samo jedna vladajuća klasa već postoje funkcionalne subelite čiji se članovi ističu od ostatka stanovništva s obzirom na visoke položaje u različitim sektorima u državi. Njihovi pripadnici dijele zajedničke vrijednosti, način funkcioniranja, profesionalne pozicije, kulturu i obrasce ponašanja, koji im omogućuju monopolizirani pristup i generacijsko prenošenje privilegiranog položaja. Tijekom povijesti mnogo sociologa predlagalo je moguće podjele subelita među kojima se spominje politička, ekonomska, vojna, obrazovna, medijska, umjetnička i religijska elita (Gvozdanović, 2010). Struktura i podjela elita razlikuje se od države do države te povijesnog razdoblja što dovodi do teškoća u stvaranju generalne podjele subelita.

Vilfredo Pareto, Gaetano Mosca i Robert Michels postavili su teorije o eliti povezujući ju s pojmom moći odnosno političke moći te načine njezine raspodjele u društvu. Njihove teorije baziraju se na koncentraciji političke moći unutar same elite (Delican, 2000).

2.1. ELITA I MOĆ

Za razumijevanje elita, potrebno je razumjeti pojam moći koji je uz nju usko vezan. Prema Bertrandu Russellu moć je mogućnost proizvodnje željenih učinaka. Smatra se kako se moć ne može zasebno mjeriti već se količina moći mjeri međusobno usporedbom individualnih osoba ili organizacija. Moć se može koristiti za prisiljavanje, prisilu ili uvjeravanje, odnosno može se postići utjecaj na pojedinca koristeći fizičku moć, kontrola u smislu nagrade i kazne te utjecaj na mišljenje. Moć je moguće kategorizirati kao moć nad ljudima odnosno moć nad materijalnim stvarima, a također se razlikuju moć od strane individualnih osoba i moć od strane organizacija (Worley, 2021).

Polazeći od marksizma, Mills pak definira moć kao ostvarenje volje čak i kada uključuje otpor drugih. Mills je pretpostavio da je svako društvo podijeljeno na različite, ali međusobno povezane dijelove te uvidio različita sredstva moći među njima. U skladu s navedenim definirao je pojam elite moći (*the power elite*). On tim pojmom opisuje grupu ljudi koji dominiraju političkim, vojnim i ekonomskim institucijama društva. Čini ih vrhovni sloj vlasti u društvu i imaju veliki utjecaj na donošenje odluka koje oblikuju društvo. Ova elita dijeli slične interese i povezana je međusobnim vezama, kao što su članstvo u istim udrugama ili zajednička obiteljska pozadina. Ova grupa ljudi često djeluje izvan vidokruga javnosti i odlučuje o važnim pitanjima, poput ratova, ekonomskih politika i političkih smjernica. Mills izražava zabrinutost za demokraciju i ističe nedostatak stvarne političke participacije i moći običnih građana (Barratt, 2013).

Može se zaključiti kako je definicija elite usko vezana uz ustrojstvo države u kojoj se nalazi te način raspodjele moći unutar nje. Samim time teško ju je sa sigurnošću odrediti zbog različitih koncepcija moći u društvu i različitih načina na koji se elita može oformiti i funkcionirati.

2.2. PERCEPCIJA MLADIH O ELITI

U ovom dijelu rada pokušat ćemo odrediti percepciju mladih o eliti u Hrvatskoj. Percepcija se definira kao proces zamjećivanja i upoznavanja realnosti kroz stjecanje

informacija (Hrvatska enciklopedija, 2023). Mladi kao osobe u nezavršenom procesu socijalizacije, više su izloženi utjecajima iz društvene okoline. Zbog toga je, proučavajući mlade, moguće registrirati sadašnje društvene procese te potencijalne buduće trendove (Ilišin, 2011).

Vrijednosti, kao uvjerenja o poželjnom ponašanju karakterističnom za neku grupu ili pojedinca, često se koriste za interpretaciju različitih društvenih fenomena. Prema provedenom istraživanju od strane Vlaste Ilišin u vezi poimanja vrijednosti mladih u Hrvatskoj, uspoređivala se zastupljenost određenog seta vrijednosti kod mladih, starijih te političke elite. Utvrđeno je kako mladi pokazuju slabiji interes za političke, obrazovne, profesionalne i tradicionalne vrijednosti te su više zainteresirani za vrijednosti hedonističke orijentacije, što je očekivano s obzirom na stupanj sazrijevanja. Sukladno navedenom, daljnjim sazrijevanjem mladi počinju više težiti prema vrijednostima koje se tiču socijalne sigurnosti i stabilnosti. S druge strane politička elita pokazuje veći interes prema navedenim vrijednostima koje mladi smatraju manje važnima. Zanimljivo je kako mladi ipak prepoznaju vlast kao vrijednost te joj pridaju neočekivan stupanj važnosti što se objašnjava generacijskom raspodjelom moći, odnosno njihovom isključenosti iz procesa odlučivanja. To pak upućuje na njihov demokratski potencijal s jedne strane i nepovjerenje u političke institucije s druge što se iskazuje kroz neizlazak na izbore. Mladi se u znatno većoj mjeri razlikuju od pripadnika političke elite nego od pripadnika skupine starijih. Političari nisu samo stariji nego su i natprosječno obrazovani, zaposleni i višeg društvenog statusa (Ilišin, 2011).

Hodžić (2008) spominje ustaljene stavove društva o tome kako su mladi nesposobni, neodgovorni te neiskusni što opet upućuje na razloge njihove isključenosti iz procesa donošenja važnih odluka na razini društva i sudjelovanja u političkim procesima te nizak status na društvenoj ljestvici.

Može se zaključiti kako mladi ne percipiraju političku elitu kao nešto što im predstavlja veliku važnost u svakodnevnom životu naspram osobnih postignuća i užitka. S druge strane samo društvo smatra mlade nezrelima i neodgovornima što predstavlja otegotnu okolnost za njihovo aktivno sudjelovanje u važnim društvenim procesima. Logično je zapitati se da li društveni stavovi o mladima uzrokuju njihov

odmak od interesa prema političkim vrijednostima pa tako i eliti kao skupini koja donosi važne društvene odluke.

2.3. ELITA I TEORIJE ZAVJERE

Teorije zavjere definiraju se kao interpretativni okviri koji određena zbivanja objašnjavaju putem naizgled nepovezanih događanja koji se vežu uz nezakonite, nemoralne ili tajne radnje. Izraz se često primjenjuje na neformalne iskaze, osobe koje imaju političku moć ili pak netočne teorije. U tom kontekstu smatra se kako teorije zavjere mogu biti izraz nezadovoljstva trenutačnom vlasti u nekoj državi (Blanuša, 2009). Zbog tajnovitosti elite, teorije zavjere često nije moguće opovrgnuti, a svaki pokušaj negiranja može se pretvoriti u dokaz koji samu zavjeru dodatno napuhuje što doprinosi njezinom širenju i održavanju (Silva, Vegetti i Littvay, 2017). Primijećeno je i korištenje teorija zavjere od strane različitih političara. Teorije zavjere povezane su s odbojnošću prema moćnim društvenim skupinama i shvaćanjem da su one odgovorne za političke i gospodarske događaje s negativnim implikacijama (Sutton, Robbie, Douglas i Karen, 2020).

S obzirom na prikazivanje i komentiranje teorija zavjere na društvenim mrežama kao glavnom izvoru njihovog prikazivanja, logično je zapitati se imaju li teorije zavjere utjecaj na percepciju mladih o eliti.

2.4. TEORIJA ELITA U HRVATSKOJ

Elita postoji u svakom društvu, pa tako i u hrvatskom. Različiti stručnjaci pokušali su definirati elitu u Hrvatskoj kao i njezinu ulogu. Primjećuje se kako se u aktualnim raspravama o problemima hrvatskog društva često spominje i analizira politička elita, najvjerojatnije zbog njezine medijske pojavnosti koja je stavlja u centar javnih događanja. Druge vrste elite ne spominju se u sklopu masovnih medija i o njima se ne raspravlja. Također se primjećuje manjak znanstvenog interesa za temu elite u Hrvatskoj. Različiti autori okušali su se u analizi postojeće elite od kojih se najčešće spominje politička, upravljačka, znanstvena, poduzetnička i obrazovna elita. Rogić

razlikuje četiri tipa elita, elitu nositelja “plemenitih” etiketa, elitu vlasti, elitu novca i profesionalnu elitu (Malenica, 2007).

Budimir (2010) dala je detaljniju definiciju političke elite u Hrvatskoj, što je logično s obzirom na veću svjesnost društva o njezinom postojanju pa samim time i veće prisutnosti njezine znanstvene analize. Prema Budimir (2010), politička elita definira se kao skup pojedinaca koji su putem političkog izbora došli do visokih upravljačkih pozicija u društvu te stekli mogućnost donošenja odluka koje utječu na društvo u cjelini. Smatra se kako je prvu modernu političku elitu u Hrvatskoj uspostavio HDZ na prvim višestranačkim izborima te su definirali kriterije i mehanizme nadolazećim političkim generacijama. S tadašnjim HDZ-om asociraju se imena poput Franjo Tuđman, Stjepan Mesić, Vladimir Šeks, Josip Manolić, Antun Vrdoljak, Andrija Hebrang i mnogi drugi te se oni smatraju pripadnicima tadašnje političke elite (Budimir, 2010).

S obzirom na generalni manjak istraživanja i analiza elite, a posebice u Hrvatskoj, njezino definiranje uvelike je zahtjevno. Može se zaključiti kako su elite i njihove uloge slične u različitim državama. Najpoznatija na razini društva je politička elita kojoj vidljivost stiže medijskom eksponiranosti, ali i uključivanjem građana u njezin sastav putem demokratskih procesa. Shodno tome može se reći kako mladi prepoznaju barem neke članove političke elite.

Prepoznaje se i postojanje teorija zavjere u vezi političke elite u Hrvatskoj. Postojale su i u razdoblju Jugoslavije, a prisutne su i danas. Neke od modernijih teorija zavjere nastale od 2000. godine vezane su uz nezakonito i kriminalno ponašanje HDZ-a i dijela pripadnika oružanih snaga. Takve teorije vežu se i uz druge političke stranke, čelnike različitih tijela državne uprave, masovne medije i državne ustanove. Najprisutnije teme modernog razdoblja su kriminalno ponašanje i zlouporaba obavještajnih službi od strane HDZ-a, zločini i zakulisne igre u Domovinskom ratu, tajna politiku prema Bosni i Hercegovini te povezanost države s organiziranim kriminalom. U istraživanju o položaj teorija zavjera u političkom mišljenju građana, utvrđeno je kako 93% ispitanika vjeruje u barem 1 od 13 ponuđenih teorija zavjere o političkoj eliti, a u prosjeku vjeruju u njih pet. Najviše ljudi vjeruje u teorije zavjere vezane uz povezanost države i organiziranog kriminala (Blanuša, 2009).

Rezultati prethodnih istraživanja potvrdili kako su teorije zavjere o hrvatskoj političkoj eliti zastupljene među građanima te možemo pretpostaviti kako će se njihova zastupljenost na neki način preslikati i na mlade te igrati važnu ulogu u definiciji hrvatske elite.

3. ISTRAŽIVANJE PERCEPCIJE MLADIH O ELITI U HRVATSKOJ

Cilj ovog rada je odrediti na koji način mladi percipiraju elitu u hrvatskom društvu. Želi se dobiti odgovore na pitanja o tome tko je za njih elita, smatraju li važnim poznavanje elite te povezuju li neke teorije zavjere ili osobne osjećaje s postojećom elitom. Sukladno navedenom, istraživačko pitanje ovog rada je: na koji način mladi percipiraju elitu u Hrvatskoj?

3.1. PROBLEM I HIPOTEZA

Dosadašnja istraživanja i teorije ukazale su na važnost elite u kreiranju politika i odlučivanja o važnim društvenim pitanjima. Pokazano je i kako su mladi slabo uključeni u navedene procese te kako je i njihovo zanimanje za pitanja od javnog interesa nisko. Problem ovog istraživanja je slaba zainteresiranost mladih za uključenjem u rješavanje društveno važnih pitanja te smatra se kako se potencijalni odgovor na navedeni problem krije u samoj percepciji elite od strane mladih. Istraživanja o ovoj temi ne postoje, što ukazuje na njihovu potrebu.

Hipoteze istraživanja proizlaze iz same nezainteresiranosti mladih te zastupljenosti teorija zavjere na društvenim mrežama. Nezainteresiranost mladih za elitu upućuje na zaključak o njihovom nepoznavanju iste te nemogućnost njezinog definiranja, nabiranja vrste i razumijevanje uloge u društvu. Zastupljenost teorija zavjere o eliti te njihova dostupnost na Internetu i društvenim mrežama upućuje na mogućnost da mladi nadopunjuju svoje znanje o eliti putem teorija zavjere te da znaju navesti određene teorije zavjere.

H1: Očekuje se da mladi ne mogu definirati elitu u Hrvatskoj kao niti njezinu ulogu u društvu.

H2: *Očekuje se da će mladi prepoznati određene članove političke elite.*

H3: *Očekuje se da mladi poznaju teorije zavjere o eliti.*

H4: *Očekuje se da mladi imaju negativnu percepciju o eliti.*

3.2. METODA PRIKUPLJANJA I ANALIZE PODATAKA

3.2.1. SUDIONICI

Ciljana populacija su osobe oba spola između 18 i 30 godina koje studiraju sa statusom redovitog studenta. Izabrane su osobe u kasnoj adolescenciji i ranoj odrasloj dobi jer su prema postojećoj literaturi u tom razdoblju mladi najmanje uključeni u proces donošenja odluka u društvu, posebice kao studenti sa statusom redovitog studenta koji nisu uključeni niti u svijet rada. Odabrana ciljna populacija je relevantna za izučavanje teme percepcije mladih o eliti u Hrvatskoj s obzirom na to da se prema postojećoj literaturi smatra kako su upravo mladi slabo uključeni u djelovanje političke elite i za nju kao takvu slabo zainteresirani za razliku od starijih odraslih osoba koje su više zainteresirane za navedeno.

Okvir uzorkovanja ne postoji u ovom istraživanju jer popis populacije nije bio korišten. Korišten je neprobabilistički prigodni uzorak (Milas, 2009). Uzorak čine poznanici voditeljice istraživanja koji su na njezin upit volontirali i pristali sudjelovati u ovom istraživanju. Veličina ispitanog uzorka je 12 ispitanika od kojih je 7 muškaraca i 5 žena, odnosno 58% ispitanika su muškarci. Svi navedeni ispitanici su studenti sa statusom redovitog studenta te samim time nezaposleni. Od navedenog broja ispitanika, njih 5 odnosno 41% studira u Osijeku dok ostatak, točnije 59%, studira u Zagrebu. Navedeni uzorak čine studenti različitih fakulteta u Zagrebu i Osijeku čime se postiže raznovrsniji uzorak koji može bolje prikazati mladež u Hrvatskoj. Među ispitanicima njih 4 odnosno 33,3% studiraju na fakultetu društvenih znanosti, 1 osoba koja čini 8,3% studira na fakultetu biotehničkih znanosti, 2 odnosno njih 16,7% studira na fakultetima prirodnih znanosti, 1 osoba studira na privatnom fakultetu te čini 8,3%, a ostalih 4 studira na fakultetu tehničkih znanosti i čine 33,3% uzorka ispitanika.

3.2.2. MJERNI INSTRUMENT

Mjerni instrument koji se koristio u ovom istraživanju bio je strukturirani intervju. Navedeni mjerni instrument korišten je kako bi se fenomen percepcije mladih o eliti u Hrvatskoj pobliže opisao obzirom da dosadašnja istraživanja o tom fenomenu nisu postojela te je potrebno provjeriti postavljene hipoteze. Putem intervjua moguće je doći do najtočnijih činjenica o mišljenju mladih. Putem intervjua mladi su dovedeni u situaciju da moraju na licu mjesta davati odgovore te će na taj način odgovori biti dani u žargonskom i mladenačkom načinu izražavanja bez mogućnosti uljepšavanja odgovora. Također, s obzirom na to da sudionici nisu bili upoznati s temom istraživanja nisu imali mogućnosti prethodno se informirati o temi, što je osiguralo dobivanje odgovora koji proizlaze iz njihovog neusmjerenog dosadašnjeg znanja. Odabrana je metoda individualnog intervjua kako bi se eliminirao vršnjački utjecaj na mišljenje i stavove koji bi se potencijalno mogao javiti prilikom grupnog intervjua (Milas, 2009).

Intervju se sastojao od 12 pitanja. Svako pitanje potrebno je za provjeru postavljenih hipoteza. Pitanja su poluotvorenog tipa kako bi usmjeravala odgovore ispitanika, a s druge strane davala im mogućnost autentičnog i slobodnog odgovaranja.

1. Kako biste definirali elitu?

Prvo pitanje omogućuje uvid u definiciju elite kod mladih te se traži sličnost s definicijom elite koja proizlazi iz sociologije te samim time provjerava prvu hipotezu.

H1: Očekuje se da mladi ne mogu definirati elitu u Hrvatskoj kao niti njezinu ulogu u društvu.

2. Koliko vrsta elita možete izdvojiti?

Drugo pitanje ima jednaku ulogu kao i prvo pitanje odnosno nadovezuje se na definiciju elite od strane mladih.

3. Tko je za Vas hrvatska elita?

Treće pitanje provjerava razumijevanje mladih o povezanosti općenite definicije elite sa definicijom Hrvatske elite. Na taj način provjerava se hipoteze broj jedan.

4. Koju ulogu elita ima u Hrvatskoj?

Četvrto pitanje također provjerava hipotezu jedan, odnosno dio nje koji se odnosi na mogućnost mladih da definiraju ulogu elite u hrvatskom društvu.

5. Možete li imenovati osobe za koje smatrate da su pripadnici elite u Hrvatskoj?

Peto pitanje ispituje mogućnost mladih da imenuju pripadnike elite u Hrvatskoj te na taj način može doći do informacija vezanih uz samu definiciju elite kao i mogućnost navođenja pripadnika političke elite u Hrvatskoj čime se provjerava hipoteza jedan i dva.

H2: Očekuje se da će mladi prepoznati određene članove političke elite.

6. Prepoznajte li osobe Franjo Tuđman, Stjepan Mesić ili Andrija Hebrang kao pripadnike političke elite u Hrvatskoj?

Šesto pitanje također provjerava hipotezu broj dva, obzirom da su korištena imena osoba koja su teorijski navedeni kao pripadnici političke elite te su iste osobe bile medijski prikazivane.

7. Smatrate li da su vjerodostojne informacije o hrvatskoj eliti lako dostupne prosječnoj osobi?

Sedmo pitanje omogućuje uvid u percepciju mladih prema eliti kao „tajanstvenoj“ skupini o kojoj nemaju dostupnih informacija. Potvrda takve percepcije također implicira potencijalno korištenje teorija zavjere za nadopunu informacija koje nedostaju. Na taj način provjerava se hipoteza tri i četiri.

H3: Očekuje se da mladi poznaju teorije zavjere o eliti.

8. Smatrate li da postoji povezanost između elitizma i teorija zavjera?

Pitanje broj osam nadovezuje se na pitanje broj osam te detaljnije provjerava hipotezu tri.

9. Možete li navesti neku teoriju zavjere o hrvatskoj eliti?

Pitanje broj devet omogućuje uvid u konkretan navod teorija zavjere o hrvatskoj eliti od strane mladih te također provjerava hipotezu broj tri.

10. Kakve osjećaje povezujete s pojmom elita?

Deseto pitanje ima u cilju prikupiti informacije o osjećajima ispitanika prema eliti koje dijelimo u skupinu pozitivnih, negativnih ili neutralnih/bez osjećaja. Kroz ovo pitanje povlači se paralela prema percepciji mladih o eliti te se provjerava hipoteza broj četiri.

H4: Očekuje se da mladi imaju negativnu percepciju o eliti.

3.2.3. POSTUPAK ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je provela autorica u razdoblju od 12. 7. do 1. 8. 2023. godine. Tehnika prikupljanja podataka bio je strukturirani intervju. Autorica je tražila ispitanike unutar vlastitog kruga poznanika koji su odgovarali opisanim karakteristikama sudionika. Intervjui su provedeni u prostoriji koja je mogla osigurati da se u njoj ispitivač i ispitanici nalaze sami te da buka u pozadini ne ometa tijekom intervjua. Svaki intervju sniman je putem diktafona na mobilnom uređaju ispitivačice. Poštivanje etičkih načela osiguralo se uputom na početku samog intervjua. Ispitanici su obaviješteni kako je intervju dobrovoljan i anonimn te nitko osim ispitivačice neće biti informiran o identitetu ispitanika. Ispitanici su bili obaviješteni o tome kako će osim njihovih odgovora u istraživanju biti korištene informacije o njihovom spolu, godinama i nazivu fakulteta u kojem studiraju. Također, informirani su o tome kako od intervjua mogu odustati u bilo kojem trenutku te kako ne moraju davati odgovore na pitanja na koja ne žele odgovoriti (Milas, 2009).

4. ANALIZA REZULTATA

U ovom dijelu rada obradit će se podaci dobiveni temeljem intervjua putem induktivne metode, odnosno tražit će se pravilnosti i sličnosti u individualnim odgovorima sudionika (Milas, 2009). Intervjui su transkribirani te su na upit dostupni kod autorice. Dobiveni podaci biti će prikazani uz postavljena pitanja u intervjuu.

1. Kako biste definirali elitu?

Definicije dobivene od strane sudionika raznolike su no sadržavaju međusobne sličnosti. Definicija elite koja proizlazi iz sociološke literature određuje je kao manju izdvojenu skupinu ljudi koji posjeduju visoku razinu moći, utjecaja i resursa naspram ostalih ljudi u društvu. Analizirajući navedenu definiciju možemo izdvojiti njezine glavne elemente koji bi bili izdvojena skupina, moć, utjecaj i resursi. Zastupljenost ta četiri elementa u definicijama elite od strane sudionika istraživanja impliciralo bi njihovo potpuno razumijevanje navedenog pojma.

Gledajući navedene elemente unutar svih definicija sudionika, njih 7 odnosno 58,3% prepoznaje elitu kao skupinu koja ima utjecaj u društvu te posjeduje velike resurse i moć. Njih 11 odnosno 91,6% vidi elitu kao izdvojenu skupinu dok je 1 osoba definirala elitu kao koncept. Pojavnost izdvojenih elemenata u definicijama sudionika je raznolika te je u prosjeku prisutno 2 elementa, odnosno njih 50% navelo je 2 elementa u svojoj definiciji elite. Što se tiče ostalih 50% ispitanika, njih 25% navelo je 3 elementa u svojoj definiciji dok je ostalih 25% ispitanika uspješno navelo sva 4 elementa definicije elite koji proizlaze iz definicije elite. U nastavku slijedi primjer definicije sudionika koja sadrži sva 4 elementa:

„Pa je bi definirao elitu u Hrvatskoj kao neki moćnici koji su poduzetnici koji imaju utjecaj na donošenje odluka unutar našeg društva tipa imaju utjecaj politiku, na političare i u tom smislu. Ali da uglavnom imaju dosta novaca i financijskih sredstava da ako treba podmite koga treba.“

2. Koliko vrsta elita možete izdvojiti?

Kako je ranije navedeno, vrste elita ovise o strukturi društva i samoj državi u kojoj se nalaze te zapravo nema točne podjele vrsta elita. Neke od najčešće navedenih vrsta elita su politička, poduzetnička, religijska, vojna, medijska, umjetnička, znanstvena, obrazovna i slično. U odgovorima sudionika traži se prisutnost generalne ideje o mogućnosti podjele elite te potencijalno nabranje nekih od postojećih vrsta elita.

Među ispitanicima, njih 5 odnosno 41,6% znalo je navesti vrste elite. Od ostalih ispitanika, njih 4 odnosno 33,3% nije znalo odgovoriti na navedeno pitanje, a njih 3 odnosno 25% pokušalo je podijeliti elite prema osnovnim čimbenicima njezine

definicije koji su ranije navedeni. Shodno navedenom možemo reći kako njih 8 odnosno 66,6% razumije da ne postoji samo 1 elita. Najčešće navedena vrsta elite bila je politička elita te se spominje još i poduzetnička, obrazovna, vojna, umjetnička i znanstvena elita. Primjer jednog od odgovora u kojem se nabrajaju vrste elita i pokazuje razumijevanje njezine podjele:

„Previše ih ima za nabrojati. Politička elita, financijska elita, ekonomska elita, sveučilišna elita, radnička elita, kao bilo šta pa elita. U svemu postoji elita.“

3. Tko je za Vas hrvatska elita?

Ovim pitanjem pokušalo se dokučiti mogu li ispitanici primijeniti definiciju elite i njezine vrste u kontekstu Republike Hrvatske. Većina ispitanika odnosno njih 9 (75%) pokazala je mogućnost navođenja primjera te je većina odgovora bila u kontekstu politike, direktora tvrtki i poznatih osoba. Jedan ispitanik pokazao je iznimnu povezanost odgovorom: *„Hrvatska elita. Pa sad ne mogu specifično odgovorit. Hrvatska elita je kao i svaka druga elita, kao, mislim ljudi koji su tu bogati ili poznati po nečemu su elita jednako tako kao što su i vani, tako da ne znam.“* Ostalih 3 ispitanika odnosno njih 25% nije znalo odgovoriti na navedeno pitanje.

4. Možete li imenovati osobe za koje smatrate da su pripadnici elite u Hrvatskoj?

Ovim pitanjem detaljnije se provjerava mogućnost ispitanika da pokažu razumijevanje teorije o eliti kroz davanje praktičnog primjera. Većina ispitanika, odnosno njih 10 (83,3%), nabrojalo je različite političare, poduzetnike te poznate osobe. Ostatak ispitanika odnosno njih 2 (16,7%) nije znalo odgovoriti na navedeno pitanje.

„Recimo Zlatko Dalić što je direktor Podravke, Škojo je elita isto, Mate Škojo poduzetnik, a i elita većinom su HDZ-ovci.“

5. Koju ulogu elita ima u Hrvatskoj?

Iz teorije proizlazi kako je uloga elite mogućnost utjecanja i donošenja promjena u različitim aspektima društva kao glavni nositelji moći. Ta uloga također je sastavni dio definicije elite. Ovim pitanjem provjerava se razumiju li mladi kako elita zapravo djeluje u društvu. Većina ispitanika, odnosno njih 9 (75%), prepoznala je ulogu elite u kontekstu utjecaja i donošenja odluka dok ostalih 3 (25%) nije znalo odgovoriti na ovo

pitanje. Među navedenih 9 ispitanika, njih 5 smatra kako elita svoju ulogu radi isključivo u vlastitu korist te njih 2 dodatno naglašava kako bi elita trebala djelovati za dobrobit cijelog društva. Ostalih 4 ispitanika u neutralnom tonu navodi ulogu elite kao vođenje države i kontrolu.

„Pa primarna uloga bi trebala biti ako baš gledamo u smjeru Vlade da donose vrlo važne odluke za dobrobit hrvatskog društva, ali tu se uvijek sakriva i mito i korupcija, ali glavno bi bilo da rade za dobrobit društva.“

„Pa ako su to političari i oni rade svoj posao onda bi oni trebali voditi državu, Todorčić vodi onak dobar dio hrvatske ekonomije tako da, vjerojatno vode onak gospodarstvo i ovaj politiku.“

6. Prepoznajete li osobe Franjo Tuđman, Stjepan Mesić ili Andrija Hebrang kao pripadnike političke elite u Hrvatskoj?

Osobe navedene u ovom pitanju, konkretno su imenovane kao pripadnici političke elite u Hrvatskoj u ranije spomenutom istraživanju (Budimir, 2010). Želi se provjeriti mogućnost mladih da prepoznaju navedene osobe. Većina, odnosno njih 11 (91,6%), prepoznaje Franju Tuđmana, Stjepana Mesića i Andriju Hebranga kao pripadnike političke elite u Hrvatskoj. Jedna osoba od navedenih 11 nije prepoznala Andriju Hebranga, dok 1 (8,3%) osoba smatra kako navedene osobe nisu pripadnici hrvatske elite. Navode kako navedene osobe prepoznaju iz medija i školske literature.

„Da. Pa znam ih sa nastave, iz škole jel, iz medija i to je to.“

7. Smatrate li da su vjerodostojne informacije o hrvatskoj eliti lako dostupne prosječnoj osobi?

Ovim pitanjem provjerava se moguća percepcija mladih o eliti kao „tajanstvenoj“ skupini. Navedena percepcija proizlazi iz različitih teorija zavjere dostupnih na društvenim mrežama koje mogu biti metoda nadopune informacija. Većina, odnosno 9 (75%) ispitanika, smatra kako informacije o eliti nisu lako dostupne prosječnoj osobi, te od navedenih 9 njih 3 smatra kako su dostupne samo one informacije od kojih elita ima korist kao javnih informacija. Od ostatka ispitanika 1 (8,3%) osoba smatra kako su informacije o eliti dostupne na internetu i u medijima, a 2 (16,7%) osobe nisu znale odgovoriti na navedeno pitanje.

„Pa definitivno ne, mediji provlače svakakve stvari i utječu na mišljenje društva, tako da vjerujem da je tu jako puno informacija koje nije došlo do nas, do društva.“

„Pa, jesu dostupne. Pa tipa, može se vidjeti kao popis najbogatijih ljudi i tako tih stvari. Mislim, o tome kao ako je osoba koja je elita ujedno i poznata osoba mogu se vidjeti na internetu i njihovi životopisi i takve stvari. Sad ono, to je to kao.“

8. Smatrate li da postoji povezanost između elitizma i teorija zavjere?

Nadovezujući se na šesto pitanje, ovim pitanjem se detaljnije provjerava mogućnost utjecaja teorija zavjere na percepciju mladih o eliti. Većina ispitanika, odnosno njih 7 (58,2%), smatra kako sigurno postoji povezanost između elita i teorija zavjere. Povezanost su objašnjavali kroz slabu dostupnost informacija o samoj eliti te količinu moći koju elita ima u kontekstu njezinog potencijalnog skrivenog djelovanja. Ostatak, odnosno njih 4 (33,3%), vjeruje kako postoji ta povezanost, ali nisu sasvim sigurni u nju. Podvojenost oko povezanosti objašnjavali su kako među elitom postoje iznimke, kako nemaju povjerenja u teorije zavjere te kako generalno nisu upućeni u teorije zavjere o eliti. Jedna osoba (8,5%) nije znala odgovoriti na navedeno pitanje.

„Da, smatram da da. Sve se vrti oko elita u teorijama zavjere i njihove moći koje ne prikazuju narodu kako bi ih zaslijepili ili nešto.“

„Pa vrlo lako moguće, ne smatram ni da ni ne, ali mislim da postoji ta mogućnost definitivno jer ljudi jednostavno postavljaju sebi u glavi da to je tako oni kradu oni ovo oni ono ali postoje uvijek iznimke“

9. Možete li navesti neku teoriju zavjere o hrvatskoj eliti?

Nadovezujući se na šesto i osmo pitanje, ovim pitanjem provjerava se percepcija povezanosti elite i teorija zavjere kod mladih te utjecaj teorija zavjere na percepciju mladih kroz navođenje konkretnog primjera neke teorije zavjere o hrvatskoj eliti.

Većina ispitanika, odnosno njih 7 (58,4%) znalo je navesti neku teoriju zavjere o eliti, no njih 3 nije znalo navesti teorije zavjere specifično o hrvatskoj eliti već teorije zavjere vezane uz elitu općenito. Ostatak ispitanika, odnosno njih 5 (41,6%), nije znalo odgovoriti na navedeno pitanje. Teorije zavjere koje su spomenute su da su u eliti ljudi

gušteri, da je politička elita povezana s drogom i kriminalom te da su hrvatski političari pripadnici iluminata i masona.

„Pa u Hrvatskoj bi moglo biti masoni, to bi se moglo smatrati kao masoni i iluminati da postoje unutar Hrvatske i Hrvatskog sabora to jest društva. To je to.“

10. Kakve osjećaje povezujete s pojmom elita?

Ovo pitanje provjerava percepciju mladih o eliti kao pojmu koji je za njih negativan, neutralan ili pozitivan. Pola ispitanika izjavilo je negativne osjećaje prema eliti poput straha, gađenja i odbojnosti, dok je druga polovica ispitanika izrazila kako nema osjećaje vezane uz elitu ili da vide elitu kao nešto jednako pozitivno i negativno.

„Pa osjećaje... pa onako ne znam ni šta bih rekla... pa smatram ih onako nekim koga bi se trebala bojati kao neki autoritet imaju nada mnom pa mi je onda onako osjećam se malo nebitno.“

„Pa neutralan. Nemam nikakvo mišljenje o tome. Imaju i pozitivnu i negativnu stranu i mislim da se to izbalansira na kraju.“

5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Među dobivenim podacima iz intervjua moguće je doći do određenih pretpostavki i zaključaka te potvrđivanja ili pobijanja ranije postavljenih hipoteza. U nastavku su prikazani rezultati obrađenih podataka u kontekstu postavljenih hipoteza.

H1: Očekuje se da mladi ne mogu definirati elitu u Hrvatskoj kao niti njezinu ulogu u društvu.

Rezultati intervjua navode kako je 25% ispitanika znalo definirati elitu prema sociološkoj definiciji u cijelosti, dok ju je ostatak ispitanika djelomično definirao ili je nije znao definirati. Nadalje, njih 66,6% pokazalo je razumijevanje da ne postoji samo jedna elita kao cjelina već više vrsta elita, no samo njih 41,6% znalo je navesti vrste elita. Međutim, 75% ispitanika uspješno je navelo primjer elite u Hrvatskoj. Njih 83,3% znalo je dati primjer pripadnika elite u Hrvatskoj. Nadalje, njih 75% prepoznalo je ulogu elite u društvu kao donositelja odluka i promjena.

Shodno navedenom možemo reći kako je postavljena hipoteza djelomično potvrđena. Manji postotak mladih je u mogućnosti u potpunosti definirati elitu i njezine vrste, no većina je pokazala razumijevanje prema postojanju podelita i ulogu elite u društvu te uspješno dala primjere u kontekstu Republike Hrvatske. Također, određeni dio mladih nije uopće znao odgovoriti na postavljena pitanja.

H2: Očekuje se da će mladi prepoznati određene članove političke elite.

Rezultati istraživanja pokazali su kako većina ispitanika odnosno njih 11 (91,6%), prepoznaje Franju Tuđmana, Stjepana Mesića i Andriju Hebranga kao pripadnike političke elite u Hrvatskoj. Jedna osoba od navedenih 11 nije prepoznala Andriju Hebranga, dok 1 (8,3%) osoba smatra kako navedene osobe nisu pripadnici hrvatske elite. Prepoznavanje navedenih osoba objašnjava se njihovom medijskom prisutnošću kao i prisutnošću u školskoj literaturi što je i nekolicina ispitanika izjavila.

Iz navedenog možemo zaključiti kako mladi prepoznaju članove političke elite u Hrvatskoj.

H3: Očekuje se da mladi poznaju teorije zavjere o eliti.

Većina ispitanika, odnosno njih 7 (58,4%), znala je navesti neku teoriju zavjere o eliti, no njih 3 nije znalo navesti teorije zavjere specifično o hrvatskoj eliti već teorije zavjere vezane uz elitu općenito. Ostatak ispitanika, odnosno njih 5 (41,6%), nije znao odgovoriti na navedeno pitanje.

Shodno navedenom možemo reći da mladi jesu upoznati s teorijama zavjere o eliti u Hrvatskoj.

H4: Očekuje se da mladi imaju negativnu percepciju o eliti.

Prema istraživanju većina ispitanika, odnosno njih 9 (75%), smatra kako informacije o eliti nisu lako dostupne prosječnoj osobi, te od navedenih 9 njih 3 smatra kako su dostupne samo one informacije od kojih elita ima korist kao javnih informacija. Također njih 7 (58,2%), smatra kako sigurno postoji povezanost između elita i teorija zavjere. Navedene informacije upućuju na percepciju mladih o eliti kao „tajanstvenoj“ skupini. Pola ispitanika izjavilo je negativne osjećaje prema eliti poput straha, gađenja

i odbojnosti, dok je druga polovica ispitanika izrazila kako nema osjećaje vezane uz elitu ili da vide elitu kao nešto jednako pozitivno i negativno.

Prema navedenim rezultatima možemo reći kako je mladi percipiraju elitu kao tajanstvenu skupinu te je percipiraju kao negativnu ili neutralnu skupinu.

Značajnije razlike u odgovoru temeljem spola nisu zamijećene, no primijećeno je kako su točnije odgovore davale osobe s fakulteta društvenih znanosti. Ovu činjenicu objašnjavamo prisutnošću sociologije kao predmeta na fakultetima društvenih znanosti te potencijalnom prisutnošću drugih predmeta poput primjerice politologije. Shodno navedenom, osoba koja je pokazala najveće znanje o eliti bio je ispitanik broj 8, koji je ujedno i student ekonomije u Zagrebu.

Zaključno možemo reći kako većina mladih djelomično može definirati elitu, njezinu ulogu te nabrojati neke vrste elite. S druge strane većina mladih prepoznaje medijski i školski prepoznate članove političke elite. Također većina mladih prepoznaje elitu kao „tajanstvenu“ skupinu ljudi o kojoj ima malo informacija te ih povezuje s teorijama zavjere od kojih neke samostalno mogu navesti. Prepoznati čimbenik koji se može povezati s boljim znanjem o eliti je studiranje na fakultetu društvenih znanosti.

6. POVEZANOST ELITIZMA I SOCIJALNOG RADA

Ovaj dio rada ima u cilju pronaći važnost znanja o eliti za profesiju socijalnog rada pa tako i važnost mišljenja mladih o eliti u Hrvatskoj. Elitizam kao pojam rijetko se spominje u obveznim predmetima na studiju socijalnog rada te se ne naglašava njegova važnost u socijalnom radu. Što se tiče osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja situacija je podjednaka. Pojam elita spominje se u sklopu predmeta sociologije u kontekstu politike i moći te je sociologija prisutna isključivo u gimnazijskim programima srednjih škola kao i nekim fakultetima društvenog i humanističkog usmjerenja.

Literatura o međusobnoj povezanosti elitizma, mladih i socijalnog rada je nepostojeća. Postavlja se pitanje o razlogu neuviđanja važnosti ovog pitanja i manjku inicijative stručnjaka o istraživanju ove teme. Socijalni rad je struka koja, kao jedan od svojih ciljeva, ističe usmjerenost ka motiviranju, uključivanju i osnaživanju mladih te na taj

način može poslužiti kao važan činitelj u uključivanju mladih u donošenje važnih odluka u društvu kroz edukacije, osvještavanje i podršku. Osim toga, socijalni radnici kao osobe koje imaju mogućnost sudjelovati u procesima donošenja javnih politika, zakona i ostalih akata, kao važnih aktivnosti političke elite, dužni su poznavati elitu i njezine namjere te se zauzeti za prava skupina kojima elita ne ide u korist. Znanje o eliti je važno za socijalne radnike jer im pomaže da bolje razumiju šire društvene kontekste i mehanizme moći koji oblikuju živote skupinama korisnika s kojima rade. Ovo znanje može im omogućiti efikasnije pružanje podrške, zagovaranje prava i rad na pozitivnim promjenama u društvu. S obzirom na ranije spomenute stavove društva o nesposobnosti i nezrelosti mladih, socijalni radnici mogu imati ulogu u procesu mijenjanja stavova društva kroz poticanje okoline na pružanje prilike mladima i njihovo uključivanje u društvene procese.

S druge strane za mlade, kao buduće aktere u društvu, važna je informiranost o tome na koji način funkcionira donošenje važnih odluka u društvu te kako utjecati na taj proces i u njemu sudjelovati. Također, ova znanja pružat će im bolji uvid u dinamiku društva i razumijevanje nejednakosti i raspodjele moći, ali i uvid u vlastitu moć kao pojedinca i u moć zajednice. Samim time može se očekivati povećanje sudjelovanja mladih u političkim procesima poput glasanja i sudjelovanja na referendumima, s obzirom na to da je trenutni udio mladih (od 18 do 24 godine) među osobama koje izlaze na izbore samo 18% (Europski parlament, 2019). Socijalni radnici mogu imati znanja i resurse kako bi kroz rad s mladim povećali njihovo znanje o društvu i participaciju u društvu.

Prema navedenim spoznajama neupitna je povezanost znanja o eliti, socijalnog rada i mladih. Ulaganje u mlade ulaganje je u budućnost te ovo područje nije iznimka. Znanje o eliti potiče kritičko promišljanje i djelovanje u društvu te pospješuje mogućnost osobama koji nisu pripadnici elite da se međusobno osnažuju i utječu na odluke vladajuće elite.

7. ZAKLJUČAK

Elita se može promatrati iz različitih perspektiva te je njezina definicija i uloga usko vezana uz ustrojstvo države u čijem kontekstu se proučava. Istraživanja provedena na mladima često pokazuju manji interes za političke, obrazovne i druge tradicionalne vrijednosti te su skloniji hedonističkim vrijednostima. Također su isključeni iz procesa donošenja odluka od strane društva, što može utjecati na njihovu političku participaciju. Teorije zavjere također su prisutne u kontekstu političke elite, a različite teorije zavjere povezane su s nezadovoljstvom prema moćnim društvenim skupinama. Ove teorije mogu utjecati na percepciju mladih o eliti i političkim procesima.

Istraživanja o eliti u Hrvatskoj pokazuju da politička elita ima visoku medijsku prisutnost, ali i nedostatak znanstvenog interesa za analizom elite u državi. Definiranje elite u Hrvatskoj može biti izazovno zbog različitih vrsta elita i njihovih uloga.

Cilj ovog istraživanja bio je odrediti kako mladi percipiraju elitu, tko je za njih elita, smatraju li važnim poznavanje elite, povezuju li teorije zavjere ili osobne osjećaje s elitom, te utvrditi njihovu opću percepciju o eliti u Hrvatskoj. Istraživanje je provedeno na uzorku od 12 mladih studenata između 19 i 30 godina koji studiraju u Osijeku i Zagrebu. Iz istraživanja proizlazi nekoliko važnih spoznaja o percepciji mladih o eliti u Hrvatskoj. Većina mladih sudionika ima sličan pogled na elitu, definirajući je kao skupinu ljudi s moći, utjecajem i resursima. Također, većina prepoznaje političku elitu, iako postoje varijacije u percepciji o njihovoj ulozi. Neki sudionici spomenuli su teorije zavjere o eliti, što ukazuje na njihovu prisutnost u svijetu mladih. Polovina ispitanika percipira elitu negativno, a druga polovica ima neutralnu percepciju elite. Primijećeno je i bolje poznavanje elite od strane ispitanika koji studiraju na fakultetima društvenim znanosti što se objašnjava većom prisutnosti predmeta poput sociologije i politologije.

Međutim, treba napomenuti da je istraživanje provedeno na malom uzorku i ograničeno na mlade redovite studente u samo dva grada, pa se dobiveni rezultati ne mogu općenito primijeniti na cijelu populaciju mladih u Hrvatskoj. Unatoč tome, ovo istraživanje pruža početni uvid u percepciju mladih o eliti i sugerira potrebu za daljnjim istraživanjima o ovoj temi kako bi se bolje razumjela njihov percepcija i potencijalni utjecaj teorija zavjere na njihovu percepciju elite u društvu. Sugerira se

potreba za daljnjim istraživanjima i obrazovnim inicijativama kako bi se poboljšala njihova politička uključenost i razumijevanje društvenih procesa. Također, istraživanje ukazuje na potrebu za većom dostupnošću pouzdanih informacija o eliti kako bi se suzbile teorije zavjere i potencijalno negativna percepcija elite među mladima.

Rad također naglašava važnost povezanosti eliti, socijalnog rada i mladih u kontekstu hrvatskog društva. Analiza ukazuje na nedostatak obrazovanja o pojmu elita u okviru programa socijalnog rada te nedostatak istraživanja o međusobnoj povezanosti ovih elemenata. Socijalni rad kao profesija koja teži uključivanju i osnaživanju mladih ima potencijal igrati ključnu ulogu u promoviranju svijesti o eliti i njenom utjecaju na društvo. Socijalni radnici mogu koristiti svoje znanje o eliti kako bi bolje razumjeli šire društvene kontekste i mehanizme moći, što im omogućava efikasniju podršku korisnicima i zagovaranje prava. Također, mogu doprinijeti promjeni društvenih stavova o mladima, potičući njihovo sudjelovanje u političkim procesima.

S druge strane, za mlade je važno razumjeti kako donošenje važnih odluka u društvu funkcionira i kako mogu sudjelovati u tom procesu. To će im omogućiti bolji uvid u društvenu dinamiku, nejednakosti i raspodjelu moći. Osim toga, može potaknuti veću aktivnost mladih u političkim procesima kao što su izbori i referendumima. U konačnici, ulaganje u znanje o eliti nije samo ulaganje u budućnost mladih, već i u budućnost društva u cjelini. To znanje potiče kritičko razmišljanje i djelovanje te omogućuje osobama koje nisu dio elite da se međusobno osnaže i utječu na odluke vladajuće elite. Ovaj tekst poziva na razmatranje i unapređenje ovih veza kako bi se stvorila otvorenija, participativnija i pravednija društva.

LITERATURA

1. Blanuša, N. (2009). Uloga teorija zavjera u konstrukciji političke zbilje u Hrvatskoj: analiza političkog diskurza 1980.-2007. *Politička misao*, 46 (1), 199-202.
2. Budimir, D. (2010). Hrvatska politička elita na početku demokratske tranzicije. *Anali Hrvatskog politološkog društva*, 7 (1), 73-97.
3. buržoazija. (2023). Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 18. 7. 2023. na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=10316>
4. Europska parlament (2019). *Europski izbori 2019. godine: Jesu li europski izbori ušli u novu fazu?* Posjećeno 23. 8. 2023. na: <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/hr/be-heard/eurobarometer/2019-european-elections-entered-a-new-dimension>
5. Gvozdanović, A. (2009). Michael Hartmann, The Sociology of Elites. *Sociologija i prostor*, 47 (3 (185)), 307-311.
6. Hodžić, A. (2008). *Tragovi pored puta*, Zagreb: Institut za društvena istraživanja.
7. Ilišin, V. (2011). Vrijednosti mladih u Hrvatskoj. *Politička misao*, 48(3), 82-122.
8. Malenica, Z. (2004). Upravljačka elita i modernizacija. *Revija za socijalnu politiku*, 11(1), 107-121.
9. Milas, G. (2009). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
10. Silva, B.C.,Vegetti, F. i Littvay, L. (2017). The Elite Is Up to Something: Exploring the Relation Between Populism and Belief in Conspiracy Theories. *Swiss Political Science Review*, 23(4), 423–443.
11. Sutton, R. M. i Douglas, K. M. (2020). *Conspiracy theories and the conspiracy mindset: Implications for political ideology*. Posjećeno 17. 7. 2023. na: <https://kar.kent.ac.uk/80283/>
12. Worley, D. (2021). *Bertrand Russell's Power: A New Social Analysis 1938*. Posjećeno 15.07.2023. na: https://www.researchgate.net/profile/D-Worley/publication/351075599_Bertrand_Russell%27s_Power_A_New_Soci

[al Analysis 1938/links/60834b51881fa114b423be7f/Bertrand-Russells-Power-A-New-Social-Analysis-1938.pdf](#)

13. Wright Mills, C. (1956). *The Power Elite*. Posjećeno 15. 7. 2023. na:
<https://www.marxists.org/subject/humanism/mills-c-wright/power-elite.html>